DAGENS NYHETER.

En utskrift från Dagens Nyheter, 2021-10-12 15:29
Artikelns ursprungsadress: https://www.dn.se/arkiv/ledare/sondagssignerat-hans-bergstrom-trafiken-behover-ater-oppnas-over-mittens-bro/

LEDARE

Ledare: Söndagssignerat/Hans Bergström: Trafiken behöver åter öppnas över mittens bro

PUBLICERAD 2000-07-02

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Skaffa nyhetsbrev

Vad är det som händer i partirymden

Märkliga himlafenomen uppträder:

+ Vänsterpartiet tar ett nytt skutt uppåt, i direkt anslutning till att partiets kommunister besegrat Gudrun Schyman på v-kongressen.

+ Socialdemokraterna faller, just som framtidstron växer om ekonomin.

+ I världens mest sekulariserade land är de kristligas parti dubbelt så stort som liberalernas.

+ Mitt i allt råder en stabilitet som förbluffar. Med den sista Temo-mätningen före sommaren har nu åtta hela år fullbordats med 53 procent i väljarsympati för de tre socialistiska partierna: s, v och mp. S-blocket har haft denna övervikt alltsedan valutakrisen skakade regeringen Bildt hösten 1992.

Vi behöver nya teleskop för att förstå vad som sker i partirymden. För två år sedan kom den göteborgske statsvetaren Henrik Oscarsson med en utomordentlig avhandling på just detta tema: "Den svenska partirymden. Väljarnas uppfattningar av konfliktstrukturen i partisystemet 1956-1996". I den nyligen framlagda SOM-rapporten från Göteborgs universitet har Oscarsson uppdaterat några av sina resultat.

Henrik Oscarsson visar att det pågår allt mindre trafik över den gamla gränsbron mellan socialdemokraterna och folkpartiet/centern. Ett sätt att mäta den potentiella trafiken är att studera hur stor andel av socialdemokratiska väljare som har centern eller folkpartiet som sitt andraparti. I valet 1956 gällde det för hela 81 procent av s-väljarna. Denna höga andel bibehölls sedan genom hela 60-talet. "Mittenpartierna" var attraktiva och socialdemokraterna hade samtidigt nu många väljare i medelklassen. Ännu i valet 1979 hade 53 procent av s-väljarna antingen folkpartiet eller centern som sitt närmaste alternativa parti. Ja, så sent som i riksdagsvalet 1991 uppgav 53 procent av s-väljarna att något av mittenpartierna låg dem närmast. I dag är andelen nere i 17 procent, enligt SOM-undersökningen.

En viss ökning kan samtidigt noteras för moderaterna och kristdemokraterna, men eftersom de trots allt är på längre avstånd från socialdemokraterna på den politiska skalan blir totaleffekten ett mins-kat utbyte över blockgränsen.

Strömmar rör sig i stället alltmer inom de politiska blocken. Sedan 1995, efter folkomröstningen om EU, uppger regelmässigt cirka 60 procent av socialdemokratiska väljare att de har antingen vänsterpartiet eller miljöpartiet som det parti de i andra hand sympatiserar med.

De två stora utbytena i väljarkåren, där betydande väljarskaror kan flöda fram och tillbaka, finns i dag mellan dels socialdemokraterna och vänsterpartiet, dels moderaterna och kristdemokraterna. Inte sedan dessa mätningar började för 44 år sedan har en så stor andel s-väljare haft vänsterpartiet som sitt andraparti, visar Oskarsson. Andelen låg på 14 procent ännu år 1968. Den är nu uppe i 46 procent. Och då ska man minnas att många tidigare socialdemokrater redan övergått till Schymans parti. Det är alltså bland de drygt 30 procent som är kvar som sympatierna för vänsterpartiet är större än någonsin.

Oscarsson går vidare i sin analys. Vad kan socialdemokraterna göra för att dra till sig v-väljare som har s som andraparti

Vad kan vänsterpartiet göra för att dra till sig s-väljare med v som andraparti

Oscarssons slutsats är att vänsterpartiets ledning har en mycket lättare strategisk situation än den socialdemokratiska. Det visar sig nämligen att s-väljare med vänstern som andraparti attraheras av politiska positioner som är oproblematiska för vänsterns kärnväljare: utbyggd offentlig sektor, sex timmars arbetsdag, lägre försvarsutgifter, nej till EMU, inget samarbete med Nato. Något motsvarande gäller inte för v-väljare med s-sympati; de ligger i nästan alla frågor nära vänsterns positioner, och långt från socialdemokraternas (dock är de något mer positiva till kärnkraft, en fråga på vilken socialdemokraterna skulle kunna ta tillbaka en del om de ville). De socialdemokratiska väljare som har vänstern som and-raparti skiljer sig avsevärt från andra socialdemokratiska väljare. Detta ställer partiledningen (s) inför ett dubbelt dilemma:

1. Den kan inte programmatiskt tillgodose de v-lutande egna väljarna utan att samtidigt riskera stöta bort övriga s-väljare. Det är trots allt nära 40 procent av s-väljarna som har ett borgerligt parti som sitt andrahandsval.

2. Den kan inte både göra dem som har v som andraparti nöjda och sköta landet. Den del av socialdemokraternas väljarkår som lockas av Schyman begär en politik i fråga om skatter, EU, arbetstidsförkortning, privatisering, med mera som är oförenlig med vad som fordras av en nationsbärande socialdemokratisk regering i den nya öppna ekonomin.

Henrik Oscarsson visar i själva verket att det finns underlag i väljarkåren för Gud-run Schymans ambition att dela s-blocket i två lika stora delar: en halva ledd av Schyman med omkring 25 procent (inkl mp) och en socialdemokrati på samma nivå. Vänsterpartiet har växt sig stort inte bara för att Schyman har ovanligt genomslag som person. De åsikter partiet för till torgs

kan lätt dra till sig ytterligare en krets socialdemokratiska väljare; de ligger närmare Schymans än Perssons politiska program.

Det bekymmersamma är att s-ledningen samtidigt är besatt av att socialdemokraterna åter ska nå 40 procent genom att ta tillbaka väljare som förlorats till väns-terpartiet. Detta leder till att de 25-30 procent av väljarkåren som har ungefär Schymans verklighetssyn får bestämma riktningen för hela landet, när socialdemokraterna regerar. Antingen så att regeringen Persson handlar i fel riktning (förbud mot privata företag på vårdområdet) eller så att den inte vågar handla i rätt riktning (avskaffa utbildningsskatten, även kallad "värnskatt", driva positiva idéer för EU).

Folkpartiet och/eller centern skulle behöva vakna till nytt liv i väljarnas medvetande. Det är en slutsats som ger sig indirekt av Henrik Oscarssons material. En ny sådan attraktionskraft skulle åter öppna den naturliga bron över blockgränsen och bryta de åtta åren av 53 procent för s-blocket. En ström mot mitten, och inte bara mot vänster, skulle omedelbart öka handlingsutrymmet för Göran Persson som partiledare. Han kunde då motivera reformer som ligger i landets intresse, som en mer utbildningsvänlig inkomstskatt, även med partiets intresse av bevarad riksdagsmajoritet 2002.

En del läsare kanske finner resonemanget väl maktpolitiskt. Men vi har en statsminister som tänker i maktspel. Därför måste oppositionen förmå ändra hans spelförutsättningar för att kunna vrida politikens sakinnehåll.

Vilka frågor är viktiga för de socialdemokrater som har ett borgerligt parti som andrahandsval och på vad sätt avviker deras åsikter från den av Persson förda politiken

Svaret finns inte i Henrik Oscarssons artikel men väl i hans material för den som vill titta. En god gissning är att en skola för kunskap, vettigare energipolitik, mer stimulerande skatter, upprustat rättsväsende, mer valfrihet och ja till EMU hör dit.

TEXT

BERGSTRÖM-HANS

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt